

PÍSEK, okr. Písek, Jihočeský kraj

Středověké zlatodoly Havírky

13.–17. století

Význam: Rozsáhlé středověké zlatodoly s výraznými povrchovými stopami těžby; první archeologický výzkum daného typu lokality u nás.

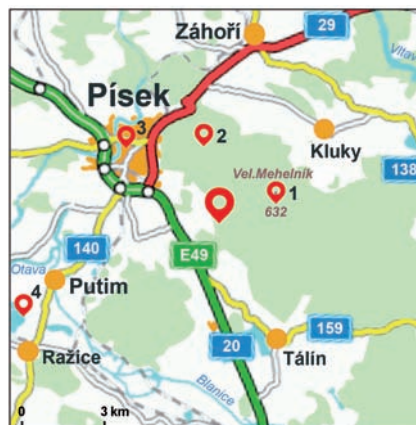
Historie: Těžba zlata byla v minulosti jedním z typických fenoménů jižních Čech. Jak naznačuje nález zlaté vlasové ozdoby z *hradiště Vrcovice u Písku, rýžování zlatonosných náplavů v řece Otavě a jejích přítocích (→Blatná) začalo snad již v době bronzové. Největší intenzity dosáhlo ve vrcholném středověku, avšak po vyčerpání náplavů se pozornost soustředila na hlubinnou těžbu zlata. Tehdy se začalo těžit i v Píseckých horách (Mehelnické vrchovině). Jak uvádí J. Fröhlich, z českých ložisek se v minulosti mohlo vytěžit až tisíc tun zlata; z toho kolem 60% pocházelo z rýžovišť a zbytek z dolování.

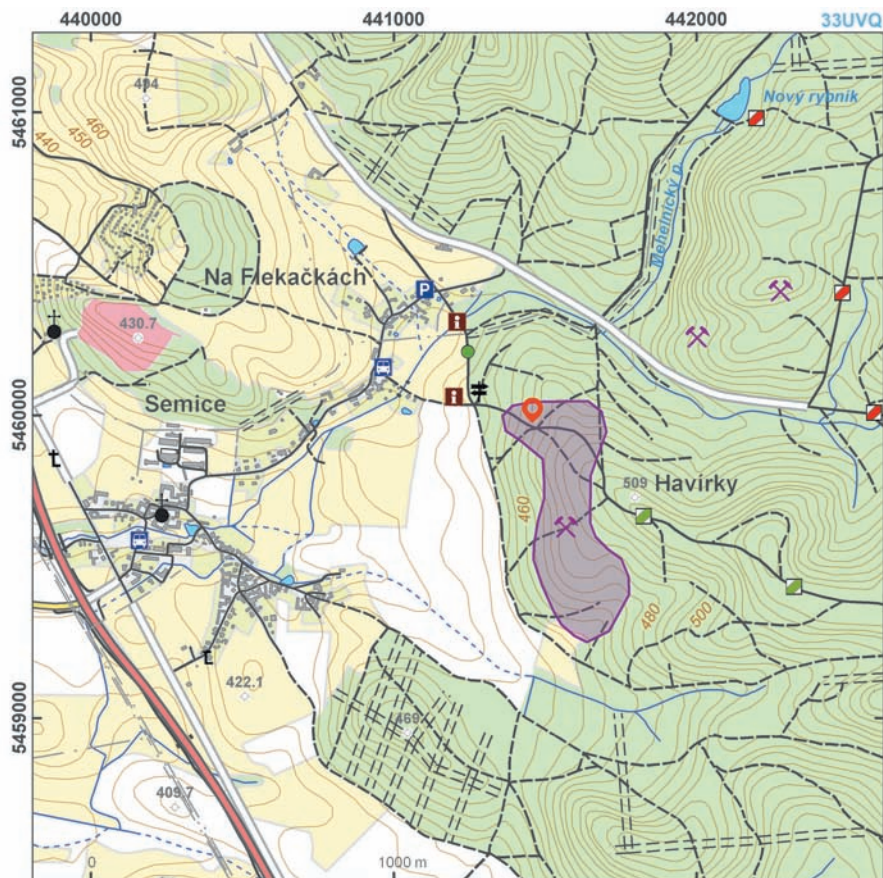
První písemná zmínka o hlubinné těžbě zlata u Písku se nachází v zástavní listině Jana Lucemburského z r. 1336. Kromě lokality Havírky jsou stopy staré těžby patrné např. také na Jarníku, Kraví hoře, Kloboučkách nebo na vrchu Kometa, kde probíhaly hornické práce již od 13. století. Hlubinná těžba zlata v prostoru Píseckých hor byla nepřímo prokázána také objevem technického zařízení na úpravu zlaté rudy při řece Otavě v Písku. Úpravna rudy je *datována do druhé poloviny 13. a počátku 14. století; pozůstatky zařízení dnes můžeme spatřit v expozici Prácheňského muzea v Písku.

Název lesní části „na Hawierkach“ je (asi poprvé) uveden na mapě píseckých lesů z r. 1759, jejímž autorem je J. J. Mann. Dosavadní *archeologické výzkumy prokázaly, že zdejší těžba dosahovala vrcho-

↑ Zlatodoly Havírky v Píseckých horách. Povrch terénu ve vrcholové partii areálu. Foto Z. Kačerová, 2014.

□ Plán lokality podle dokumentace J. Marka z r. 1924 (Fröhlich 1997); na základě LLS snímku upravili Č. Čišecký a D. Dreslerová.

↗ LLS snímek (stínovaný model) areálu. Data ČÚZK Praha; zpracoval D. Novák, 2014.

První archeologický výzkum zlatodolů u nás provedl v r. 1968 J. *Kudrnáč z pražského Archeologického ústavu právě na Havířkách. V severní části areálu nalezl zbytky menšího stavení s pískou a další doklady sídlení z první poloviny 16. století. Později byly objeveny pozůstatky nejméně dvou kováren, které sloužily k výrobě a opravě hornického nářadí – tzv. *želízek. Nalezené *artefakty doplňovala keramika, úlomky kachlů a hlíněných hornických lampiček, železné nůžky či bronzová pracovní hornická známka.

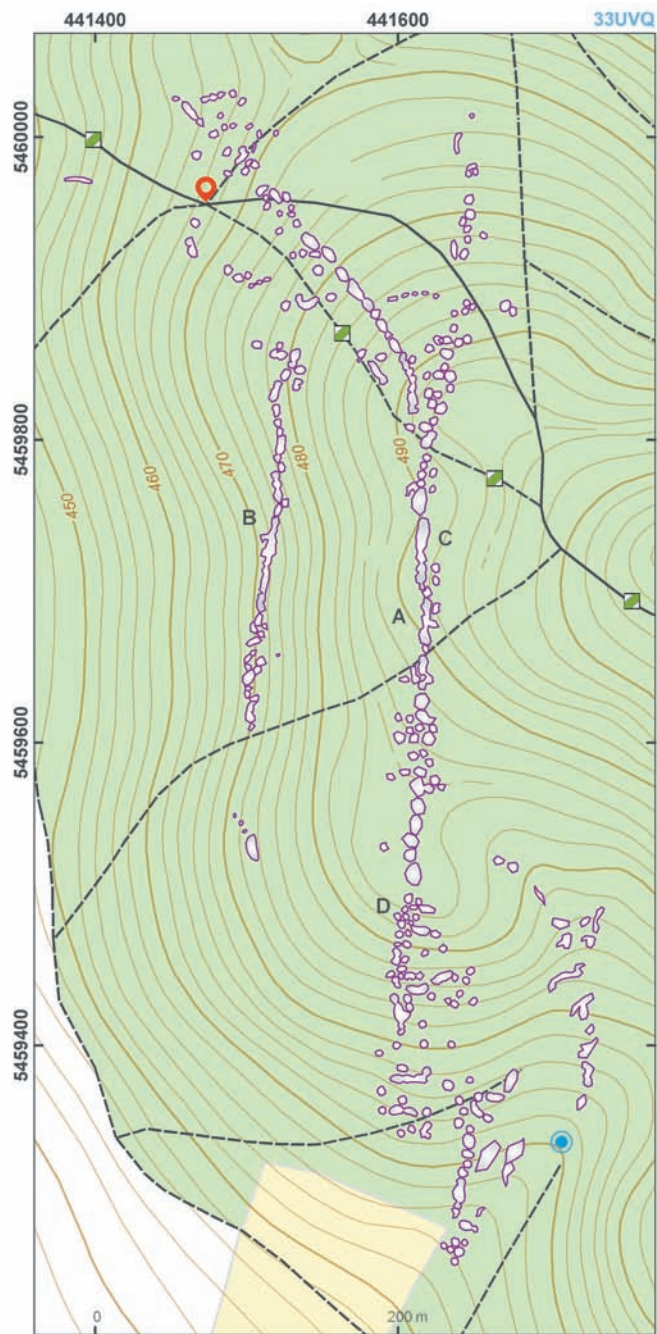
Popis: Zlatodoly Havířky leží na katastru města Písek východně od části Semice (též Na Flekačkách), na lesních parcelách č. 2374 a 2344, v nadmořské výšce 460–495 m. Šachty a propadlé štolý tvoří dvě řady severojižního směru, sledující tektonické poruchy v podloží (geologicky jde o biotitické žuloruly podolského komplexu moldanubika). Hlavní řada (**A**) pozůstatků důlní činnosti (tzv. stařin) je dlouhá kolem 700 metrů, včetně odbočky na severozápad v délce 300 m. Druhá řada (**B**) dosahuje délky asi 300 metrů.

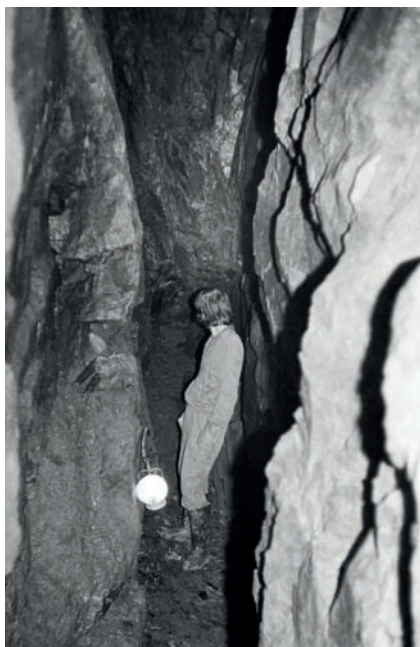
V podzemí jsou šachty propojené štolami, dnes z velké části zaplavenými vodou. Jejich charakter odhalil další archeologický výzkum, který v r. 1975 provedli potápěči píseckého klubu Nekton pod vedením J. Kurze a J. Fröhliche. Ojedinelý průzkum důlního podzemí znesnadňoval přítok spodní vody, která musela být intenzivně odčerpávána. Přes tyto problémy byla jedna ze šachet pro-

lu v 15. a 16. století. Podle opisu listiny z r. 1530 se mělo pracovat na čtyřech hlavních šachtách, pojmenovaných po svatých Bernardovi, Kleofáši, Mikuláši a Rochovi. V polovině 17. století bylo, zřejmě z důvodu nerentability, dolování na Havířkách ukončeno. Nejvýnosnější byla totiž těžba ve středověku, kdy horníci odtěžili nejbohatší svrchní partie zlatorudného křemene, navíc bez technických potíží se spodní vodou. Provoz byl nakrátko obnoven na počátku 70. let 18. století, tentokrát

na šachtě sv. Josef, ale po dvou letech byl znovu ukončen. V r. 1919 se snažil naposledy oživit dolování příbramský podnikatel J. Bambas, ovšem kvůli velkému přítoku spodní vody musely být práce definitivně zastaveny.

V r. 1774 pořídil známý důlní odborník J. A. Alis plán zlatodolu, který se jen nepatrně liší od plánu J. Marka z r. 1924. Oba plány můžeme porovnat s dnešním obrazem lokality získaným pomocí *leteckého laserového skenování.

zkoumána do hloubky 16,5 m, aniž by bylo dosaženo dna. Předpokládá se, že původní hloubka šachet nepřesáhla 25 m, avšak do délky dosahovaly systémy podzemních chodeb i několika desítek metrů.

Profily šachet měly většinou obdélníkový tvar o rozměrech stěn kolísajících v rozsahu 1–2 m. Jejich svrchní části dnes spatříme při opatrném (!) nahlédnutí za provizorní ohrazení nejhlubších šachet (**C**), které byly zkoumané archeologickým výzkumem. Leží zhruba uprostřed delší řady stařin. Ve vrcholové partii zlatodolu směřujícího k jihu jsou k vidění spíše mělké doklady povrchové těžby. Již v r. 1884 byl učiněn první pokus o ohrazení nebo zavezení starých šachet z bezpečnostních důvodů – šachta označená na plánu písmenem **D** byla v horní partii dozděna a opatřena mříží. Většina šachet však zůstala odkrytá a nechráněná dodnes. [dd]

Literatura: Fröhlich – Kurz 1980; Fröhlich 1997, 2006; [www_Pisek](http://www.Pisek).

Navigační bod: N 49°17'22.41", E 14°11'42.61" (přístup od rozcestníku „Havírky“).

Přístup: Z doporučeného místa parkování u rozcestníku „Na Flekačkách“ po naučné stezce Zlatodoly k rozcestníku „Havírky“ a zde odbočit vlevo na lesní cestu k lokalitě. Hlavní linie šachet vede napravo od cesty směrem na jih.

Rizika: Opatrně s malými dětmi. Hrozí zřícení se do neoplocených šachet.

Okolí: [1] Písek (PI), tzv. obětní kámen (zřejmě halštatský) Loupežníkův stůl na kopci Velký Mehelník:

N 49°17'40.45", E 14°13'32.09" (2,3 km).

[2] Písek (PI), stopy těžby zlata a rozhledna Jarník: N 49°18'28.81", E 14°11'32.86" (2,3 km).

[3] Písek (PI), Prácheňské muzeum s archeologickou expozicí: N 49°18'31.80", E 14°08'47.29" (4,3 km).

[4] → Putim (PI), sídliště lovců-sběračů (8,1 km).

↖ Jedna z nejhlubších zachovaných šachet. Foto Z. Kačerová, 2014.

← Podzemí zlatodolu Havírky. Foto J. Kurz, 1975.

Archeologický atlas Čech

Vybrané památky od pravěku do 20. století

Archaeological Atlas of Bohemia

Selected sites from prehistory to the 20th century

Martin Kuna

a kolektiv:

Alžběta Danielisová, Dagmar Dreslerová, Jan Hasil,
Josef Hložek, Michaela Langová, Jan Mařík,
David Novák, Čeněk Číšecký, Zuzana Kačerová,
Eva Čepeláková, Judita Korteová, Dana Křivánková,
Petra Maříková Vlčková, Zdeněk Mazač, Jitka Říhová

Překlad resumé David J. Gaul

Revize překladu Zuzana Maritzová, Petra Maříková Vlčková

Vydal

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1

a

Nakladatelství Academia, Středisko společných činností

AV ČR, v. v. i., Vodičkova 40, 110 00 Praha 1,

s podporou programu NAKI Ministerstva kultury ČR

Redakce neperiodických tisků

(Archeologický ústav AV ČR, Praha) Filip Laval

Fotografie na obálce Zuzana Kačerová

Logo AMČR Petr Kincl

Obálka, grafická úprava, sazba a zlom Zdeněk Mazač

Tisk Těšínská tiskárna, a.s.,

Štefánikova 1828/2, 737 01 Český Těšín

Vydání druhé, 2015

Ediční číslo 11779

ISBN 978-80-87365-82-3 (Archeologický ústav AV ČR, Praha)

ISBN 978-80-200-2526-5 (Academia)

Objednávky – Orders – Bestellungen:

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1, Česká republika

Fax: +420 257532288, knihovna@arup.cas.cz

Knihu můžete zakoupit v síti knihkupectví Academia,

na www.academiaknihy.cz nebo v knihovně

Archeologického ústavu AV ČR v Praze.